

KATONAI SZÁLLÍTÓ GÉPJÁRMŰVEK

Piros Ottó¹

A Magyar Honvédséggel szembeni egyik legfőbb elvárás, hogy a potenciális válságfejleményekre az alkalmazási lehetőségek függvényében azonnal és rugalmasan válaszolhasson, azaz a helyzetnek és a megbízatásnak megfelelő reagáló képességgel rendelkezzen. A gyors reagálás érdekében olyan korszerű műszaki színvonalú gépjármű állománnyal kell rendelkeznie, amely külön felkészítés nélkül azonnal bevethető, és egyúttal a járműállomány összetétele, technikai jellemzői alapján a béke működés fenntartására és a NATO tagsággal járó követelmények teljesítésére is alkalmazható.

Az is alapelveként fogalmazható meg, hogy a honvédség rendszerében lévő gépjármű-technikai eszközállomány mindenkor műszaki állapota a MH teljes egészeének, valamennyi szervezeti elemének és fegyverzetének működése szempontjából meghatározó. Ugyanis üzemképes, megbízhatóan működő, a kor színvonalának megfelelő gépjárművek nélkül egyetlen fegyvernem és egyetlen haderőnem sem képes a feladatait maradéktalanul végrehajtani.

A Magyar Honvédség hadrafoghatósága szempontjából ugyanakkor kiemelt jelentőséggel bír a katonai szervezetek minden körülmények közötti szállító képességének fenntartása.

Az 1990-es évek közepére a MH gépjárműállományának műszaki állapota, biztonsága, megbízhatósága – a fenntartási források csökkenése, a több éve elmaradó beszerzések miatt – a működőképességet veszélyeztetően leromlott, rendkívül előregedett, elavult valamint esztétikailag erősen kifogásolható.

A takarékosági okokból bevezetett kényszerű átcsoportosítások, igénybevételi korlátozások, kiképzési feladatok csökkentése stb. ellenére veszélybe került a csapatok napi életének biztosítása is. A NATO tagságunkból eredő feladatok gépjármű biztosítása pedig a rendkívül magas életkorú, korszerűtlen és igen sok beszerzési relációból származó, nehezen és drágán javítható gépjárművekkel nem oldható meg.

¹ Piros Ottó mk. alezredes, okleveles haditechnikai menedzser.

A kritikussá vált gépjármű helyzet megváltoztatása érdekében szükséges a gépjárművek fejlesztése, korszerűsítése, valamint új eszközök beszerzése az elvárt színvonalú gépjármű-állományának biztosítása céljából.

A beszerzésben való döntést több szempont vizsgálata alapján határozzák meg. Ezek a szempontok általában katonai, műszaki és pénzügyi-gazdaságosságiak lehetnek. Ezen szempontoknak a lehető legnagyobb összhangban kell érvényre jutniuk. Szakembergárdák hosszadalmas, körültekintő, együttműködő munkája kell, hogy eredményezze a végső és egyben lehető legoptimálisabb megoldást. Ez egy hosszú – területenként külön-külön nagy szakértelmet megkövetelő – folyamat az igény felmerülésétől a döntés meghozataláig.

A MH gépjárműállományának alkalmazási jellemzői, a járművek konstrukcióját befolyásoló tényezők

A honvédség által rendszerben/üzemben tartott járműállomány elsődleges feladata a haderő alaprendeltetésének ellátásához szükséges szállítási tevékenység végrehajtása.

Annak érdekében, hogy a rendszerbe kerülő járműtípusok megfeleljenek egyrészt a katonai (az alkalmazó fegyvernemek által támasztott követelményeknek, a harcászati-hadműveleti elvárásoknak) igényeknek, másrészt a szállítási tevékenység végrehajtásával összefüggő, a közúti közlekedés biztonságát szabályozó intézkedéseknek, célszerű röviden áttekinteni mind a szállítással kapcsolatos elvárásoknak, igényeknek, mind a közlekedésbiztonságot befolyásoló jármű-műszaki jellemzőknek azon körét, amelyek hatása meghatározó a kiválasztás szempontjából.

A katonai szállítási tevékenység és eszközállományának általános jellemzői

A honvédség hadrafoghatósága, az alakulatok logisztikai biztosítása (ellátás-utánpótlás, a csapatok stratégiai elhelyezését szolgáló szállítási igény, stb.) szempontjából meghatározó jelentőségű a gépjárműállomány szállítási szükségletet (személy – és anyagszállítás) kielégítő összetétele, valamint a járművek megbízható műszaki állapota, úgy béke időszakban, mint háborús körülmények között.

Harchelyzetben elsődleges követelmény a szállítási tevékenységet megvalósító katonai szervezettel szemben, hogy a harcoló csapatok alaptevékenységét biztosító anyagfajták (fegyverzet, lőszer és robbanóanyagok, üzemanyagok, a vegyivédelmi - vegyi anyagok, az emberek létfenntartását biztosító anyagok: ételmezési, ruházati anyagok, valamint a védőfelszerelések, stb.), illetve az, hogy a személyi állomány eljusson rendeltetési helyükre, a harcászati-hadműveleti igények által meghatározott időben, a szükséges mennyiségben és létszámban.

Nagymértékben befolyásolja a honvédség szállítási igényének szükség szerinti kielégítését a fegyvernemek szállító szakszolgálata gépjárműveinek tervezhető menetbiztonsága, melynek meghatározó eleme a járművek műszaki állapota. ***A műszaki állapotnak ugyanis jelentősen befolyása van:***

- a közlekedésbiztonságra,
- a szállítás közbeni leállásokra, javításokra, mentésre,
- a kiindulási körletbe történő visszatérés utáni futójavítások gyakoriságára,
- a javítások munkaidő és anyagköltségére, az üzemeltetési költségekre, amelyek mindegyikének gazdasági kihatása meghatározó az üzemeltetési költségre.

Béke időszakban a honvédségi szállító gépjárművek közlekedésbiztonságának növelése, illetve a követelményeknek megfelelő szinten tartása kiemelt feladat kell, hogy legyen. Indokolja ezt az egyes balesetek súlyossága, esetleges tömegszerencsétlenség jellege, illetve a következők alkalmanként rendkívüli mértéke, ***mivel:***

- a hadianyagot (lőszer, robbanóanyag, vegyi anyag, stb.) szállító járművek által okozott balesetek utáni mentési, helyszín – kiürítési problémák súlyosak,
- kritikus forgalmi helyzetekben, a baleset elkerülésének következményeként, a hadianyagot, fegyverzeti eszközöket szállító járművel történt ütközés vagy a borulós balesetforma jelenti a legnagyobb veszélyt a honvédségi járművezetők, valamint a vétkes vagy vétklen közlekedő partnerek számára.

Az esetlegesen bekövetkező balesetek elkerülése érdekében a beszerzésre kerülő járműállománynak a közlekedésbiztonság növelését is eredményeznie kell.

Az előbb megfogalmazottakból következik, hogy a katonai szállító szervezet műszaki elemeinek összetétele, állapota kiemelkedő jelentőségű e szervezet működésének megítélésében, minthogy ezen múlik a szállítási tevékenység három feltételének (tárgy, hely, idő) megfelelő színvonalú kielégítése.

A gépjárműállomány szállítási szükséglet szerinti rendeltetése:

- a csapatok (harcoló alegységek) személyi állományának szállítása,
- a különböző katonai felhasználású anyagok, egységakománnyok szállítása,
- a HM és háttérintézményei, valamint az MH irányító szervezetei általános utazási, személyszállítási feladatainak ellátása,
- vontatmányokkal (utánfutók, többtengelyes pótkocsik, félpótkocsik, és fegyverzeti eszközök) kialakított járműszerelvények biztonságos közlekedése (vontatása),
- fegyverzetek (páncéltörő –, légvédelmi rakéta, stb.), speciális vagy fegyvernemi különleges feladatokra alkalmas katonai berendezések járműre (bázisjárműre) történő felszerelési lehetőségének biztosítása, és az így kialakított különleges gépjármű biztonságos közlekedése.

A gépjárművek kialakítása

Az előző pontban leírtak alapján a gépjárműállomány korszerűsítése során két általános típusú igényt kell figyelembe venni:

- a kívánt funkcionális jellemzőkkel kapcsolatosakat (pl.: katonai rendeltetés követelményei, terhelési kapacitás, maximális sebesség, elméleti mászóképeség, stb.),
- azokat a tényezőket, melyek felett nem vagy csak korlátozott mértékben lehet ellenőrzést gyakorolni (pl: törvényi megkorlátozások; hatósági előírásokban, követelményekben meghatározott

szabványosított jellemzők; fiziológiai és pszichológiai hatások, stb.),

A második igényben fogalmazódnak meg mindazok a kényszerként, hatóságilag szabályozott jármű–műszaki követelmények, járműtulajdonosságok, amely a közlekedésbiztonságot és a környezetvédelmet hivatott szolgálni, és amelyek mind a közúti, mind a terepjáró járműkategóriákra érvényesek.

A közlekedés biztonságát befolyásoló tényezők

A közúti közlekedés biztonságának elemi feltétele a forgalom szabályozottságán túl, a közlekedés sajátos műszaki elemét képező járműállomány összetételének, üzemképességének, forgalombiztonságának, környezetvédelmi megfelelőségének, stb. folyamatos biztosítása. Ebből következik, hogy a forgalomba kerülő és a forgalomban lévő gépjárművek rendeltetésszerű működését és biztonságos közlekedésre alkalmas állapotát biztosító közlekedésbiztonsági követelmények és műszaki–biztonsági előírások érvényesítése jogi szabályokon nyugvó, következetes hatósági ellenőrző tevékenységet igényel.

A közúti közlekedés rendszerét három fő eleme reprezentálja: a közlekedő ember, a közúti jármű és a jármű mozgását biztosító útpálya. A közlekedő ember a közúti járművel valamilyen mozgást, helyváltoztatást hajt végre. Ehhez érzékelnie kell a jármű és a pálya visszahatását, és ennek megfelelően kell működtetnie a járművét.

Mozgás közben a jármű az utat igénybe véve hatást gyakorol az útpályára. A közúti közlekedés végrehajtása során az útpálya visszahat a járműre, és a jármű a pálya visszahatásaival együtt visszahat a közlekedő emberre. A három elem mindegyike szükséges a közúti közlekedéshez, mert az ember – jármű - útpálya együttműködő rendszer, bármelyik elhagyása esetén nem alakulhat ki közúti közlekedés.

A közúti közlekedés biztonsága érdekében teendő intézkedések szempontjából meghatározó ezen három, egymással állandó kölcsönhatásban működő tényezőcsoport alapvető összefüggéseinek ismerete, amelyeket az alábbiakban lehet összefoglalni:

Az egyik csoport középpontjában a járművet vezető ember áll, aki biológiai és pszichológiai adottságainak szövevényén keresztül irányítja a gépjárművet.

A másik csoport a gépjárművel, mint a közlekedési feladatokra többé – kevésbé alkalmas szerkezettel van kapcsolatban.

A harmadik csoport a környezet elemeit foglalja magában: az utat, a többi közlekedő partnert, a környező természetes és mesterséges tereprészeket, forgalomirányító jelzésrendszert stb.

A közlekedés biztonságát növelő korszerű szabályoknak figyelembe kell venniük e három fő tényezőcsoport között kölcsönös alapvető összefüggéseket, érvényre kell juttatniuk mindhárom csoport jelentőségét, de ugyanakkor tekintetbe kell venniük azok teljesítőképességének határait is.

A katonai járművekkel szemben támasztott általános követelmények

A katonai járművek általános konstrukciós követelményei megegyeznek a polgári előírásokkal.

A személyszállításra szolgáló közúti járműveknek (személygépkocsik, autóbuszok), valamint az MH által nemzetközi forgalomra tervezett közúti teherszállító járműveknek korlátozás nélkül meg kell felelniük a nemzetközi forgalomban történő részvételre vonatkozó előírásoknak.

A katonai személyszállításra kijelölt tehergépkocsiknak meg kell felelniük a személyszállításra vonatkozó biztonsági és üzemeltetési feltételek előírásainak.

A közúti járművek konstrukciója és gyártási technológiája, szerkezeti egységeinek elrendezése biztosítsa a járművek korszerű diagnosztizálását, továbbá tegye lehetővé a műszaki karbantartási és javítási tevékenységek végrehajtását nemzetgazdasággal integrált fenntartási rendszerben.

A közúti járművekkel szemben támasztott fontosabb követelmények

A közúti gépjárművek teljes terhelés mellett is tartósan biztosítsák az európai út- és időjárási viszonyok között a közlekedési szabályoknak megfelelő maximális sebességet.

A közúti gépjárművek üzemanyagtartályainak térfogata egy feltöltéssel minimum 600 km út megtételét tegyék lehetővé a gépjárművek teljes terhelésénél és 60 km/h sebesség mellett.

A közúti gépjárművek alkalmazhatók legyenek az európai út- és időjárási viszonyok között, az év- és napszaktól függetlenül.

A közúti gépjárművek összkerék hajtásúak legyenek.

A közúti gépjármű állomány elektromos rendszerének kialakítása a megengedett rádiózavarok szempontjából feleljen meg a NATO kompatibilitási követelményeknek.

A bázisjárművek konstrukciója tegye lehetővé az igényeknek megfelelő cserélő-rakodó berendezés, valamint speciális felépítmények felszerelhetőségét, illetve a bázisjárművek legyenek alkalmasak a Magyar Honvédségnél rendszeresített különböző kialakítású konténerek és cserefelépítmények szállítására.

A közúti gépjárművek vasúton a nemzetközi előírásoknak megfelelően szállíthatók legyenek.

A gépjárművek magassági méreteinek figyelembevételével megengedett a különleges vasúti kocsik igénybevétele, illetve a cserefelépítmények bázisjárműtől elválasztott szállítása.

A közúti tehergépjárművek vezetőfülkéi legalább 2 fő elhelyezését tegyék lehetővé az egyéni felszereléseikkel együtt.

A katonai terepjáró járművekkel kapcsolatos fontosabb követelmények

A terepjáró gépjárművek képesek legyenek haladni közép-európai domborzati és klimatikai viszonyok között minden fajta úton.

A terepjáró gépjárművek hatótávolsága terepen minimum 500 km legyen.

A vezetőfülke kialakítása tegye lehetővé a kezelőszemélyzet számára az egyéni vegyvédelmi eszközeikben a feladataik végrehajtását.

A terepjáró gépjárművek az MH-ban előírt színárnyalatokat biztosító festékekkel legyenek lefestve. A terepjáró gépjárművek festékbevonat rendszere legyen alkalmas különleges előkészítés nélkül álcázó festék felvite-

lére. A fedő festékek tegyék lehetővé különböző évszakokban az optikai felderítés elleni álcázást. A járművek kialakítása tegye lehetővé az MH-ban rendszeresített álcázó eszközök használatát.

A világító és fényjelző berendezések legyenek ellátva a vizuális felderítést csökkentő fényálcázó szerkezetekkel.

A vezetőfülke rendelkezzen a járművezető számára rendszeresített éjjellátó berendezés működtetésére szolgáló csatlakozó-aljzattal.

A terepjáró gépjárműállomány a NATO erőkkel történő közös alkalmazhatóság biztosításával hatékony együttműködést tegyen lehetővé, és a logisztikai szállítási rendszerhez csereszabatos eszközökkel kapcsolódjon. A gépjárműállomány feleljen meg a NATO interoperabilitás² követelményeinek.

Az ergonómiai kialakítás tegye lehetővé a jármű műszaki paramétereinek maximális kihasználását.

A kapcsolók és kezelőszervek úgy legyenek elhelyezve, hogy téli öltözetben, vagy vegyvédelmi védőöltözetben is működtethetők legyenek.

A vezetőfülkében a zaj szintje, továbbá levegőjében a káros szennyeződések koncentrációja nem lehet magasabb a hatályos rendeletekben és szabványokban előírt értékeknél.

A vezetőfülke természetes és kényszer szellőztetése, fűtése a fülke hőszigetelésével együtt biztosítsa a gépjárművezető védelmét a szélsőséges időjárási viszonyok hatásával szemben, és tegye lehetővé a fülke-üvegezés hatékony pára- és jégmentesítését.

A személyszállításra alkalmas terepjáró tehergépjárművek feleljenek meg a személyszállításra vonatkozó biztonsági és üzemeltetési előírásainak.

A gépjárművek szerkezeti kialakítása olyan legyen, hogy az út- és a terepegyenetlenségek hatására gerjesztett lengések ne okozzanak sem a járművezető munkavégzését károsan befolyásoló, sem a zárt vagy különleges felépítmények speciális munkaberendezéseit, vagy a szállított esz- közt és anyagot károsító hatásokat.

² A rendszerek, egységek, haderők azon képessége, mely más rendszerek, egységek, haderők részére történő szolgáltatások nyújtása, illetve azoktól a szolgáltatás elfogadására terjed ki, ezzel megalkotva a hatékony együttműködést.

A terepjáró gépjárművek rendelkezzenek megfelelő, mentésére alkalmas csörlőberendezéssel.

A vonószerkezet elhelyezése tegye lehetővé a vontatórúd min $\pm 40^\circ$ -os függőleges és min $\pm 80''$ -os vízszintes irányú kitérését a gépjármű hossz tengelyéhez képest.

A gépjárművekbe a vezető részére előírt technikai kiszolgálási, beállítási, ellenőrzési és kisebb javítási műveletekhez szükséges szerszámokat és a hibaelhárításhoz javítóanyagokat legyenek bekészítve.

Szállíthatóság

A gépjárművek legyenek szállíthatók vasúton és vízi járműveken. A NATO interoperábilis járművek légi szállítóeszközzel is.

A külső méretei és geometriai alakja (a bázisjárművek vezetőfülkéire és az alvázakra fixen rögzített felépítményekre vonatkoztatva) feleljen meg a vasúti szállítás MSZ K 1128:1998 szabvány katonai rakszelvény követelményeinek.

A NATO interoperábilis járművek külső méretei és geometriai alakja feleljen meg a szállító repülőgépek és helikopterek rakodótér méretkövetelményeinek.

A cserélő–rakodó berendezésekkel szerelt gépjárművek cserefelépítményeik lerakása után legyenek szállíthatók vasúton.

A gépjárművek legyenek ellátva olyan szerelvényekkel, amelyekhez a vasúti szállítás rögzítő eszközei biztonságosan csatlakoztathatók.

A közúti szállítás

A szállítójárművek alaprendeltetése a haditechnika, hadfelszerelés szállítása, utánpótlása.

A közúti szállítás tagozatai:

- Harcászati,
- Hadműveleti,
- Hadászati.

A szállítási feladatok végrehajtásának egyik leggyakoribb módja a gépjárművekkel való közúti szállítás, melynek jelentősége a vele szemben **támasztott követelményekből adódik:**

- A vasúti, vízi vagy légi végponttól az anyagok és eszközök szállítása az ellátási, biztosítási körletbe.
- Az ellátási, biztosítási körletből az anyagok, eszközök szállítása a vasúti, vízi vagy légi végponthoz.
- A vasúti vagy csővezetékes szállítás megszakadása esetén, ezek helyettesítése.
- A különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazása esetén, azok egységes rendszerré való összekapcsolása.

A korszerű közúti szállítás ezekből adódóan a hadsereg magas szintű technikai biztosításának és mozgékonyságának alapvető feltétele.

A közúti szállítások korszerűsítése alapvetően az anyagmozgatások gyorsításával érhető el, melyet **két fő összetevő alkot:**

- a szállítás,
- az anyagmozgatás.

A szállítás sebessége, melyet alapvetően az ember – a jármű – az út-pálya – a forgalmi helyzetek együttműködő rendszere határoz meg, jelentős mértékben nem növelhető, ezért célszerű az anyagmozgatás gyorsítása, melynek alapvető módja a rakományok megbontás nélküli átrakása, azaz a csere-felépítményes rendszer alkalmazása.

A csere-felépítményes rendszer fejlesztésével kialakítottak egy egységes konstrukciót, melynél **a cserélhető teherhordó rakfelület mozgatásához:**

- Külön anyagmozgató gép nem szükséges;
- Elegendő egy személy (gépjárművezető) tevékenysége;
- A cserélhető teherhordó rakfelület mozgatása éjjel és rossz látási és időjárás viszonyok közt is biztosítható;
- A bázisjármű konstrukciós kialakításának megfelelően a terepadottságai figyelembevételével, bármilyen célkörlet elérhető.

A fejlesztés eredménye a hordozókeretes csere-felépítményes rendszer.

A hordozókeretes csere-felépítményes rendszer

A rendszer felépítését és elterjedését nagymértékben befolyásolta, hogy egyre több anyagot és berendezést szállítanak konténerben, melyek biztonságosak, megfelelő védelemet és optimális kihasználtságot biztosítanak.

A világ eszközparkjának növekvő százalékát képviseli a hordozókeretes szállítási rendszer, melyhez létfontosságú hogy a logisztikai rendszerek illeszkedjenek, illetve azokkal interoperábilisek legyenek.

A hordozókeretes csere-felépítményes rendszer eszközállománya az alábbiakból tevődik össze:

- Bázisjármű,
- Hordozókeret,
- Konténerkezelő egység,
- Felépítmény,
- Hidraulikus emelő berendezés.

A következőkben bemutatom a rendszer eszközállományát, az előzőkben meghatározott sorrendben.

Bázisjármű

A bázisjármű, járókerekes alváz, a feladattól függően megfelelő teherbírású, melyet hidraulikus emelő berendezéssel szereltek fel.

A Gépjármű Fejlesztési Programban, – melyben Én is részt vettem – meghatározásra került, hogy a közúti szállító járművek, a műszakilag lehetséges családelv szerinti kialakításúak legyenek, valamint a 4 tonna hasznos teherbírású és afeletti bázisjárművek olyan alvázkeret kialakítással készüljenek, hogy átalakítás nélkül tegyék lehetővé cserélő rakodó berendezés utólagos felszerelését.

A meghatározott követelményrendszert az *1. számú táblázat* tartalmazza.

Osztály jele	Kerék-képlet	Rakomány tömege legfeljebb (tonna)	Vontatmány tömege legfeljebb (tonna)	Horogterhelés (tonna)	Cserefelépítmény terhelhetősége max. (tonna)	A jármű jellege
03.	4x4	3-6	4-7	5-6	5-6	bázis
04.	4x4, 6x6	7-9	8-15	12	12	bázis
05.	6x6	10-18	25	12-14	12-16	bázis

Hordozókeret

A hordozókeret a különböző felépítményekhez alaplapként, illetve emelőrendszerekhez csatlakoztatható elemként szolgál.

Így rendkívül sokféle anyag, eszköz szállítására alkalmasak.

A hordozókeret, tulajdonképpen a plató egyszerűsített változata, egy sima oldalfal nélküli rakfelület, mely a homlokrészénél – hidraulikus emelő berendezések horgaihoz kialakított – speciális fogantyú, emelőgyűrű található.

A hordozókeret méreteit és kialakítását szabványok rögzítik:

- a fogantyú, emelőgyűrű talajtól mért magassága,
- a hordozókereten található csúszósín mélységének és szélességének kialakítása miatt.

Konténerkezelő egység

A konténerkezelő egység, tulajdonképpen, egy hordozókeret, melyet a konténerre helyezve biztosítja a konténer járműre történő gyors fel és lerakását.

A konténerkezelő egység változatai:

- HIK („X” elrendezés);
- CHU („H” keret).

A „H” keret segítségével a hagyományos konstrukciójú húsz lábas ISO konténerek kezelhetők.

Felépítmény

A felépítmény a gépjármű alváz hossztartóira helyezhető rakfelület, melynek kialakítási formái különbözők ***lehetnek:***

- nyitott,
- zárt,
- tartály.

Az előzőekben már említett hordozókeret használatával számtalan felépítmény variációt alakíthatunk ki, melynek csak a képzelet szabhat határt, ezért a rendszer egyre szélesebb körű elterjedése várható.

A hordozókeretes felépítmény alkalmazásánál azonban be kell tartani a STANAG 2413 előírásait.

Hidraulikus emelő berendezés

A hidraulikus emelő berendezés feladata a hordozókeretek vagy az azokon elhelyezett különböző kialakítású felépítmények ***átmozgása:***

- Talajról a bázisjárműre;
- Pótkocsiról a bázisjárműre;
- Vasúti kocsiról a bázisjárműre;

- Bázisjárműről:
 - pótkocsira,
 - vasúti kocsira,
- Bázisjárműről a talajra.

A hidraulikus emelő berendezés működtetéséhez elegendő egy kezelő, aki lehet a gépjármű vezetője is.

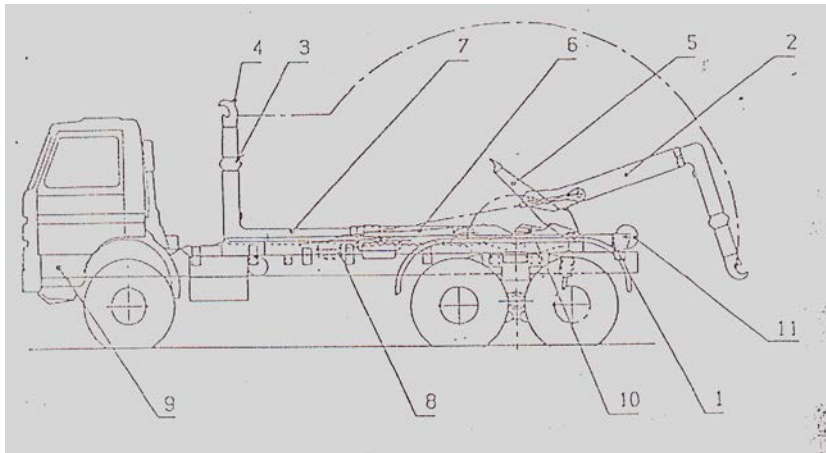
A hidraulikus emelő berendezésekkel végrehajtott felépítmények mozgathatóságkor, a bennük elhelyezett anyagokat megfelelően rögzíteni kell, mivel a fel és lerakás alatt az emelő berendezés a felépítményt, a vízszintes síkhoz képest $30 - 50^{\circ}$ - kal megdőnti.

A hidraulikus emelő berendezésnek három csoportja ismer, melyek a bázisjármű mellékajtásáról üzemeltethetők:

- Horgos;
- Láncos;
- Csörlős.

A következőkben a három változat közül a hidraulikus horgos emelő-berendezés (MULTILIFT) bemutatásával kívánok foglalkozni, mivel ez a legelterjedtebb, a legtöbb területen alkalmazott megoldás és ez a változat volt 1997 – 1998 években csapatpróbán a tatai alakulatnál, egy H-18 típusú terepjáró tehergépkocsi alvázára szerelve.

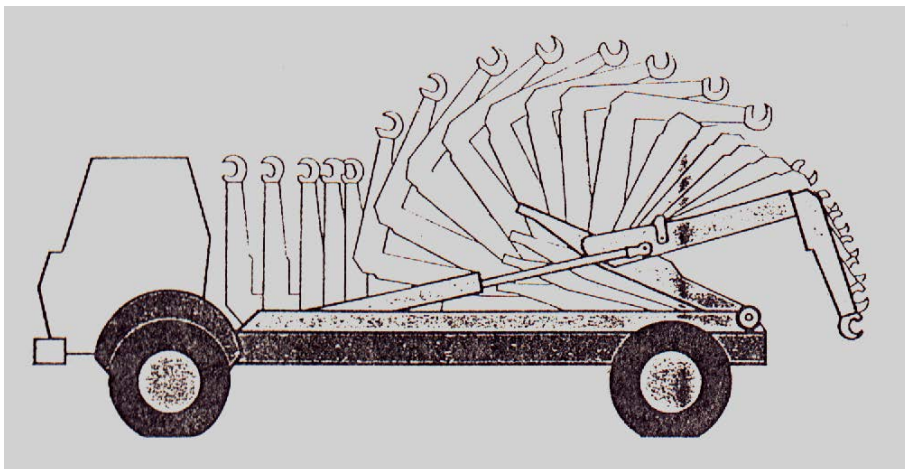
A MULTILIFT rendszerrel felszerelt szállítójármű felépítését az **I. számú ábra** szemlélteti.

I. sz. ábra.

1. Segédalváz	6. Fő kar henger.
2. Fő kar.	7. Darukar munkahenger.
3. Teleszkópikus darukar.	8. Vezérlő szelep.
4. Emelő horog.	9. Elektromos vezérlő.
5. Billentő tag.	10. Biztonsági reteszek.
	11. Hátsó kettős kúpos görgők.

A **2. számú ábra** a MULTILIFT rendszer mozgásdinamikáját mutatja be.

2. számú ábra.

A **3. számú ábrasorozaton** keresztül szemléltetem a MULTILIFT rendszer működtetésével a konténer mozgását, jelen esetben bázisjárműről a talajra történő lerakást.

3. számú ábrasorozat:

A) KÉP

B) KÉP.

C) KÉP.

D) KÉP.

A 4. számú ábra a MULTILIFT rendszer egy olyan működését szemlélteti, mikor a konténer mozgatása, pótkocsiról bázisjárműre történik.

4. számú ábra.

Felhasznált irodalom:

1. **Dr. Szűcs László:** A katonai közlekedés feltételrendszere, átfogó korszerűsítésének irányai a védelmi doktrina alapján. ZMKA Bp. Kandidátusi értekezés 1989.
2. **Dr. Turcsányi Károly:** A katonai gépjárművek fejlesztése. ZMKA Bp. Katonapolitikai tájékoztató 111. szekció 1986. 11.
3. **Dr. Ábrahám Kálmán:** A közúti közlekedés kézikönyve. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1978.
4. **Varga Mihály:** A tehergépkocsi – állomány optimális felhasználásának új lehetősége. Haditechnika, 1994/3.
5. Általános Hadművelési – Harcászati és Műszaki Követelmények az MH gépjármű fejlesztési programhoz. MH HTI, 1999.